

Andrzej F. Dziuba

"Sacerdocio común y sacerdocio ministerial", Aurelio Fernández, Burgos 1979 : [recenzja]

Prawo Kanoniczne : kwartalnik prawnohistoryczny 25/3-4, 225-229

1982

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Aurelio Fernández, Sacerdocio común y sacerdocio ministerial.
Ediciones Aldecoa, Burgos 1979 s. 261.

Problematyka kapłaństwa w aspekcie powszechnym jak i ministerialnym znajduje się nadal w centrum zainteresowań wielu badaczy. Jej szczególne zapoczątkowanie doktrynalne w momencie obrad *Vaticanium II*, a następnie dalsze pogłębienie poprzez Synod Biskupów z roku 1971 wymaga systematycznych badań tak teologicznych jak i prawnych. Warto jednak zauważyć, iż bardzo często te dwa formalne aspekty badawcze zagadnień kapłaństwa idą w parze. Dowodem tego są bardzo liczne interdyscyplinarne opracowania szczegółowe ukazujące się w postaci artykułów czy wydań książkowych. Szczególnie cenne, w sensie generalnym, wydają się bardziej obszerne i systematyczne analizy całości wspomnianej problematyki.

W grupie tych ostatnich należy umieścić pracę Aurelio Fernández, *Sacerdocio común y sacerdocio ministerial* wydaną jako 41 tom serii publikacji Wydziału Teologicznego w Burgos. Autor jest znanym specjalistą z zakresu prawa kanonicznego i teologii moralnej. Ma na swym koncie wiele artykułów i kilka książek z zakresu problematyki tak prawnej jak i teologicznej.

Prezentowana praca oprócz wstępu (s. 11—12) zawiera osiem rozdziałów podzielonych następnie na mniejsze grupy treściowe.

Całość rozważań rozpoczyna autor od ukazania w rozdziale pierwszym problematyki kapłaństwa powszechnego (s. 13—32). Wypunktowuje, iż podstawą tej rzeczywistości jest chrzest, który z natury obdarza powszechnym powołaniem. Samo kapłaństwo powszechne jawi się w tym kontekście jako szczegółowy wyraz tego powołania. Pismo św. Starego Testamentu, jak to ukazuje autor, kreśli dość wyraźne elementy ukazujące tak naturę jak i charakter tego kapłaństwa. W ostatnim punkcie tego rozdziału ukazane zostało kapłaństwo powszechne w jego najpełniejszym obrazie wyrażonym w tekstach Nowego Testamentu. Tu zdaniem autora można dostrzec tak teologiczne jak i praktyczne elementy kapłaństwa chrzcielnego.

Rozdział drugi omawia z kolei kapłaństwo ministerialne (s. 33—66). Rozumiejąc ministerium jako misterium autor ukazuje na wstępie jego związek z Objawieniem i Kościołem. W kontekście tych dwu rzeczywistości kapłaństwo ministerialne staje się bardziej zrozumiałe i pełniejsze. A. Fernández podkreśla jednocześnie konieczność ministerium w formie określonej ordynacji. Następnie przechodzi do bardzo istotnej analizy historycznej ukazującej ministerium w świetle eklezjologii Mistycznego Ciała oraz Ludu Bożego. Ta rzeczywistość historyczna, zarówno teologiczna jak i prawna pozwala na pełniejsze zrozumienie następnych punktów tego rozdziału dotyczących relacji między misterium a wspólnotą i misjąadaną tej wspólnocie. Po nakreśleniu kilku uwag konkluzyjnych autor całość rozdziału zamyka

uwagami zawierającymi stwierdzenie: ministerium ekklezjalne jest ministerium kapłańskim.

Kolejny rozdział trzeci poświęcony został różnicom między kapłaństwem powszechnym i kapłaństwem ministerialnym w doktrynie Vaticanum II (s. 67—97). Autor poddaje tu szczegółowej analizie numer 10 i cały rozdział IV konstytucji *Lumen Gentium* a następnie dekret *Apostolicam Actuositatem* oraz dekret *Presbyterorum Ordinis*. Te podstawowe dla przedstawionej problematyki dokumenty Vaticanum II zaprezentowane zostały w swym procesie rodzenia się podczas obrad soborowych, aż do ostatecznej formy w postaci orzeczeń Magisterium Kościoła. Całość nauki tych dokumentów syntetyzuje autor w bardzo krótkich uwagach, które stanowią jednocześnie przejście do Synodu Biskupów z 1971 r. Dokument tego Synodu został omówiony w ostatnim punkcie tego rozdziału.

Kapłaństwo chrzcielne i kapłaństwo hierarchiczne, jako problem teologiczny omówione zostały w rozdziale czwartym (s. 99—121). W zasadzie całość zawartych tu uwag dotyczy tematyki sakramentalnej. Najpierw autor prezentuje interpretację istotnej tu formuły „*licet essentia non gradu tantum differant*”, a następnie tomistyczną teologię sakramentów. W ostatnim punkcie rozważa wreszcie filozoficzną koncepcję pantycypacji.

A. Fernández w kolejnym rozdziale piątym rozważa zagadnienie funkcji kapłańskiej i misji laikatu (s. 123—166). Autor podkreśla na wstępie bardzo wyraźnie egzystencjalną rzeczywistość jedności i wielości misji, i jego zdaniem tylko w tym kontekście należy rozważać poszczególne szczegółowe formy powołania. Kapłaństwo wynikające z sakramentu chrztu obdarza bez wątpienia bardzo rozległą misją zbawczą. W jej kontekście jawi się wspólnotowa misja kapłana oraz jakby prosta misja wiernych. Po uświadomieniu podstawowych różnic w zakresie misji autor przechodzi do ukazania wspólnotowego spełniania kultu oraz różnic w tym względzie wynikających z tytułu kapłaństwa powszechnego oraz ministerialnego. Kolejne trzy punkty tego rozdziału poświęcone zostały szczegółowemu omówieniu trzech podstawowych misji chrześcijańskich. I tak w punkcie pierwszym autor zwraca uwagę na powszechny charakter misji profetycznej, przybierającej tylko pewne bardziej specyficzne formy uzależnione od kapłaństwa powszechnego i hierarchicznego. Szczególna misja nauczycielska wiernych ukazana została zwłaszcza w środowisku niereligijnym. W ostatnim punkcie tego rozdziału ukazana została misja królewska tak wspólnotowa jak i jej specyfika wynikająca z tytułu święceń kapłańskich.

Rozdział szósty poświęcony został tematowi kapłan w świecie (s. 167—197). Po krótkim wprowadzeniu w tematykę, autor przechodzi do ukazania świata jako podstawowego założenia czy czynnika umożliwiającego egzystencję ludzką. W kontekście tych ogólnych stwierdzeń filozoficznych i teologicznych nabiera swej specyfiki relacja ka-

plana świeckiego do świata czy raczej ze światem. Bycie w świecie, zdaniem autora, nie upoważnia jeszcze do bycia światowym, co więcej nie upoważnia do stwierdzenia, iż jest się światowym. Kapłan z natury swej pozostaje, także i dziś, wśród ludzi. Wynikające z tytułu takiego stylu życia i pracy kompleksy musi on przezwycięzać, przy jednoczesnej akceptacji pewnych bardzo oczywistych ograniczeń, na co zwraca uwagę autor pod koniec tego rozdziału.

Ostatni rozdział prezentowanego studium dotyczy problematyki kryzysu kapłańskiego (s. 199—221). Tematyka ta, zdaniem autora, może być potraktowana jako swoisty prolog do całości dzieła (por. s. 11, 199). Po krótkiej analizie faktu istnienia omawianego zjawiska autor przechodzi do próby ukazania przyczyn w sensie generalnym. Sytuacja kleru w kontekście aktualnej linii historycznej dziejów świata posiada wiele elementów nowych, nie występujących wcześniej. Naturalnie w tym kontekście można dostrzec wzajemne relacje negatywne o określonych konsekwencjach w stosunku do życia i spełniania misji kapłańskiej. W takiej sytuacji autor ukazuje następnie aktualne formy przeciwdziałania i propozycje wyjścia z istniejącego kryzysu.

Całość treściową prezentowanego studium zamyka dodatek zawierający list Jana Pawła II skierowany do wszystkich kapłanów Kościoła z okazji Wielkiego Czwartku 1979 r. (s. 223—241). Stanowi on zdaniem autora uzupełnienie wcześniejszych wypowiedzi Magisterium Kościoła w zakresie prezentowanej problematyki, a jednocześnie jest jej syntetycznym podsumowaniem na aktualnym etapie historycznego rozwoju.

Natomiast całość formalną pracy A. Fernández zamyka zestaw bibliograficzny, który podzielony został na dwie grupy tematyczne: kapłaństwo powszechne i kapłaństwo ministerialne (s. 243—261). Zestaw ten obejmuje bogactwo literatury pomocniczej. Pierwsza część obejmuje 279 pozycji. Warto zauważyć, iż w zestawie tym znalazły się także polskie nazwiska (E. Szafrowski, W. Poplatek, A. Jankowski). Druga część natomiast zawiera zestaw pozycji bibliograficznych z zakresu kapłaństwa ministerialnego, a następnie 129 pozycji począwszy od roku 1970. Prezentowany zestaw stanowi doskonałą pomoc informacyjną w ewentualnych bardziej szczegółowych poszukiwaniach czy badaniach naukowych.

Studium A. Fernández stanowi próbę syntezy teologiczno-prawnej z zakresu sygnalizowanej tematyki, przy czym akcent położony jest bardziej na elementy teologiczne. Autor dokonał zestawienia i omówienia podstawowych wypowiedzi Magisterium Kościoła odnośnie do kapłaństwa tak powszechnego jak i ministerialnego. Szczególnie cenne, zwłaszcza w odniesieniu do dokumentów Vaticanum II, jest ukazanie kształtowania się ich ostatecznej formy poprzez poszczególne schematy czy projekty. Proces ten ukazuje bowiem m. in. bardzo jasno roz-

wój świadomości Kościoła, oraz może być pewnym drogowskazem w ewentualnych dalszych rozwiązaniach czy nowszych propozycjach badawczych. Ukazanie także w kontekście tych wypowiedzi bardzo obfitej literatury przedmiotu stwarza obraz dość obiektywny tak w sensie historycznego rozwoju jak i teologiczno-prawnej interpretacji dokumentów Kościoła.

Szczególnie wyraźnie należy podkreślić całość warsztatu naukowego prezentowanego studium. Autor wykazał w tym względzie iście benedyktyńską dokładność i pracowitość. Przytaczane w oryginale teksty poszczególnych roboczych tekstów Vaticanum II stanowią mogą także bazę informacyjną dla dalszych badań.

Założenia tematyczne wyrażone poprzez sformułowania poszczególnych szczegółowych mniejszych części pracy nie zostały jednak w pełni, przynajmniej w niektórych przypadkach, zrealizowane. Do bardziej pogłębionych analiz w pełni predysponowała, wspomniana wyżej, bardzo obfita baza zarówno źródłowa jak i bibliograficzna. Jawią się tu, żeby wspomnieć tylko, tematy kapłana zakonnego, tym bardziej, że autor wprost mówi o kapłanie świeckim (por. np. s. 181—183). Czy wreszcie bardzo interesujące zagadnienie problematyki diakonatu i biskupstwa. W tych ostatnich idzie o całość rozumienia tego zagadnienia w sensie teologiczno-prawnym, a nie tylko ściśle administracyjno-prawnym. Wydaje się, iż autor nie wykorzystał w pełni, postawionego zresztą w rozdziale drugim, zagadnienia misji kapłańskiej rozumianej jako ministerium. Realizm sygnalizowanej takiej potrójnej misji powinien znaleźć odbicie w całości prezentowanego studium.

Warto jeszcze zwrócić uwagę, iż ostatni rozdział stanowiący swoiście pojęte pastoralno-duszpasterskie uzupełnienie studium teologiczno-prawnego posiada zbyt jednostronne spojrzenie na rzeczywistość kryzysu kapłańskiego. Kompleksowy, a zatem bardziej obiektywny obraz, wymaga bowiem sięgnięcia także i do innych środowisk kulturowych czy nawet polityczno-społecznych. Wydaje się bowiem, iż sam fakt kryzysu, który jest oczywisty, a także i jego przyczyny, nie są tylko rzeczywistością obiektywną zewnętrzną czy tylko subiektywną poszczególnego kapłana. Zjawisko to jest bowiem faktem ekklezjalnym. Osadzone jest ono także w samych strukturach Kościoła i w ich relacjach do świata oraz sytuacji współczesnej, mówiąc bardzo syntetycznie. Kapłaństwo bowiem nie może być rozumiane jako rzeczywistość abstrakcyjna czy idealna. Kryzys zatem ukazany przez autora studium nie jest obrazem pełnym i obiektywnym.

Ostatecznie jednak rozprawa A. Fernández, mimo sygnalizowanych wątpliwości czy niejasności, stanowi dobre syntetyczne ujęcie pewnych, jak się wydaje, najbardziej istotnych zagadnień odnoszących się do tematyki kapłaństwa powszechnego i ministerialnego. Autor zaprezentował doskonałą niemal i dojrzałą syntezę, poprzedzoną licznymi własnymi studiami opublikowanymi w postaci obszernych artykułów. Kompleksowość teologiczno-prawna prezentowanego studium stanowi

będzie z pewnością przyczynę, iż zainteresuje ono zarówno teologów jak i kanonistów.

Ks. Andrzej F. Dziuba

Aurelio Fernández. Nuevas estructuras de la Iglesia. Exigencias teológicas de la Comunión Eclesial, Ediciones Aldecoa Burgos 1980 s. 340.

Kościół jako zbawcza wspólnota Nowego Przymierza realizuje się także poprzez swe struktury duchowe jak i administracyjno-prawne. Rzeczywistość ubogacania funkcjonalności Kościoła przybierała poprzez wieki bardzo zróżnicowane formy, mniej lub bardziej odpowiednie do wymagań poszczególnych epok. Bogactwo takiej realizacji Kościoła pozwalało mu na danie odpowiedzi w miarę najpełniejszej i najlepszej na zadanie realizacji misji zbawczej w świecie. Naturalne jest, iż poszczególne struktury życia zewnętrznego Kościoła muszą posiadać zarówno bazę teologiczną jak i prawną. Te dwie rzeczywistości formalne muszą zawsze stać u podstaw wszelkich przejawów życia Kościoła. Także w konsekwencji Vaticanum II Kościół w swej samoświadomości odczuwał potrzebę nowych struktur, które odpowiadają bardziej jego misji w świecie współczesnym.

Studium Aurelio Fernández pt. *Nuevas estructuras de la Iglesia. Exigencias teológicas de la Comunión Eclesial*, wydane jako 46 tom w serii publikacji Wydziału Teologicznego w Burgos poświęcone zostało czterem nowym strukturom zrodzonym lub ugruntowanym w obradach Soboru Watykańskiego II. Praca ta od strony formalnej zawiera wstęp (s. 13—15) cztery rozdziały oraz epilog (s. 307—309). Całość zamyka bibliografia przedmiotu (s. 311—340).

Rozdział pierwszy prezentowanej pracy poświęcony został Radzie Duszpasterskiej (s. 17—66). Po krótkim wprowadzeniu autor ukazuje najpierw problem rodzenia się tej nowej struktury Kościoła w dokumentach na etapie przygotowawczym Soboru. Można bardzo łatwo dostrzec, iż praktyka i życie Kościoła oddolnie zrodziły potrzebę tej nowej formy jego życia. Następnie ukazana została Rada Duszpasterska w świetle dokumentów Vaticanum II. Oczywiście te wypowiedzi Magisterium Kościoła stanowiły tylko pewne ogólne sformułowania wymagające bardziej indywidualnych aplikacji. Dlatego też kolejno autor najpierw omawia Motu Proprio *Ecclesiae Sanctae*, a następnie orzeczenia Konferencji Episkopatu Hiszpanii. Wreszcie przechodzi do nakreślenia fundamentów eklezjologicznych tej nowej struktury Kościoła. W ostatnim punkcie tego rozdziału analizuje organizację oraz funkcjonowanie Rady Duszpasterskiej. W kolejnych punktach zwraca uwagę na zagadnienie członków, którzy ją konstytuują, ustrój prawny oraz różnice jakie ją dzielą od Rady Kapłańskiej.